

Παραδείγματα Υλικού που μπορεί να αξιοποιηθεί για εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Γεωγραφία – Χαρτογραφία

- **Χάρτα του Ρήγα:** οι μαθητές/τριες μπορούν να αναζητήσουν το χωριό ή την πόλη τους μέσα στο ιστορικό τοπωνυμικό δίκτυο.
- **Χάρτης διαδρομών του Edward Dodwell:** ευκαιρία να συγκρίνουν το ταξίδι ενός περιηγητή με το δικό τους «ταξίδι» στον τόπο τους.

Ιστορία

- **Προσωπογραφία της Μπουμπουλίνας (Adam Friedel, 1832):** αφορμή για αφηγήσεις γύρω από ηρωίδες και τοπικές μορφές.

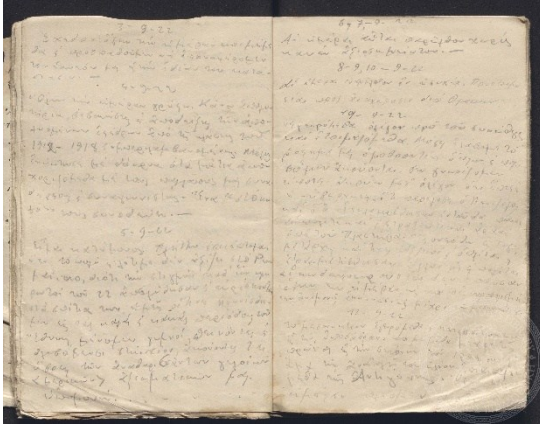
- **Εικαστικές αφηγήσεις του Μακρυγιάννη:** δυνατότητα για δραματοποίηση ιστορικών σκηνών της τοπικής ιστορίας.
- **Το microsite «Τυπογραφεία της Επανάστασης»:** σύνδεση με τοπικές εφημερίδες του 19ου αιώνα και τον ρόλο της πληροφορίας.

Περιβάλλον

- **Flora Graeca** και **Flora Corcyrensis:** σπάνιες βοτανικές εκδόσεις που μπορούν να συγκριθούν με τη σημερινή χλωρίδα του τόπου των παιδιών.
- **Εικονολογία παιδική (1810 – 1812):** πρώτη παιδική εγκυκλοπαίδεια, αφετηρία για εικονογράφηση τοπικών ζώων/φυτών.

Προσωπικά – Βιωματικά Τεκμήρια

- **Παιδικό Λεύκωμα από τη Σμύρνη (1914 – 1921):** οι μαθητές/τριες μπορούν να φτιάξουν το δικό τους «ψηφιακό λεύκωμα» για τον τόπο τους.
- **Ημερολόγιο στρατιώτη της Μικρασιατικής Εκστρατείας (1922):** αφετηρία για να σκεφτούν

πώς γράφεται η προσωπική μνήμη σε περιόδους κρίσης.

- **Συλλογή Byroniana (Λεύκωμα με τεκμήρια για τη ζωή του Λόρδου Βύρωνα, 1891):** αφορμή για να σκεφτούν τι αντικείμενα σήμερα θα μπορούσαν να συμβολίσουν τον δικό τους τόπο.

ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΣΥΓΓΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η υπο-θεματική «Γυναίκες» συνδέεται άμεσα με το θέμα «Ο Τόπος μου», καθώς ο τόπος δεν ορίζεται μόνο από τη γεωγραφία ή τα τοπία, αλλά και από τα πρόσωπα που τον κατοικούν και τον αφηγούνται. Μέσα από τις ηρωίδες της ιστορίας, τις γυναίκες που διατηρούν έθιμα, ενδυμασίες και οικογενειακές μνήμες, αλλά και μέσα από προσωπικά τεκμήρια, όπως λευκώματα και φωτογραφίες, ο τόπος αποκτά βιωματικό βάθος και συναισθηματική συνέχεια. Για τους μαθητές/τριες, η εστίαση στις γυναίκες προσφέρει μια οικεία, αλλά και ελκυστική/σύγχρονη οπτική, που γεφυρώνει το παρελθόν με τις σύγχρονες εμπειρίες τους.

1^η Πρόταση αξιοποίησης Τεκμηρίων

1. Ιστορικές μορφές & Επανάσταση του '21

- **Πορτρέτο της Μπουμπουλίνας (Adam Friedel):** εμβληματική μορφή που συνδέει τον τόπο με την ιστορική μνήμη.
- **Αναφορές σε γυναίκες στα απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη:** πώς παρουσιάζεται η γυναικεία συμβολή.

2. Καθημερινή ζωή & παραδόσεις

- Ενδυμασίες από τον Otto Magnus von Stackelberg (π.χ. [γυναίκα από τη Μακρυνίτσα](#)): τεκμήρια που δείχνουν τη γυναικεία παρουσία σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας.
- Φορεσιές & τοπικά έθιμα μέσα από εικονογραφήσεις του 19ου αιώνα: τρόποι με τους οποίους ο «τόπος» αναγνωρίζεται μέσω των γυναικών.

3. Προσωπικά τεκμήρια

- [Παιδικό Λεύκωμα από τη Σμύρνη \(1914 – 1921\)](#): Γράμματα, ημερολόγια και προσωπικές σημειώσεις εποχής.

4. Λογοτεχνία & καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις

- [Louis Dupré, *Ταξίδι στην Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη* \(1825\)](#): η εικόνα της Ελληνίδας μέσα από το βλέμμα των ξένων.

- [Συλλογή Byroniana](#): συσχετίσεις με τις μούσες και τις γυναικείες μορφές που ενέπνευσαν τον Βύρωνα.

Διδακτική/Διαγωνιστική αξιοποίηση

- **Scrapbook project:** οι μαθητές/τριες να φτιάξουν ένα ψηφιακό ή φυσικό λεύκωμα με θέμα «Οι γυναίκες του τόπου μου», συνδυάζοντας τοπικές μνήμες (γιαγιά, μητέρα, σύγχρονες γυναίκες του τόπου τους) με τεκμήρια από τις συλλογές της Γενναδείου.
- **Διαθεματική προσέγγιση:**
  - Ιστορία: Μπουμπουλίνα – συμβολισμός.
  - Κοινωνιολογία: ρόλος της γυναίκας στον τόπο (π.χ. εργασία, παράδοση).
  - Τέχνη/Λογοτεχνία: αναπαράσταση της γυναίκας μέσα στον χρόνο.

2^η Πρόταση αξιοποίησης τεκμηρίων

Αντικείμενο Scrapbook #035 – Δραστηριότητα Δημιουργικής Γραφής

Τίτλος: *Η γυναίκα με την καλύπτρα*

Στόχος: Οι μαθητές/τριες να αξιοποιήσουν το ιστορικό τεκμήριο (φωτογραφία από τη Μυτιλήνη, 1912–1913) ως αφετηρία για να συνθέσουν μια ιστορία με πλοκή, χαρακτήρες και αφηγηματική ένταση, καλλιεργώντας παράλληλα την ιστορική φαντασία και τη δημιουργική γραφή.

Περιγραφή: Απεικονίζει ένα πλήθος στη Μυτιλήνη γύρω από μια γυναίκα με λευκή καλύπτρα – πιθανολογείται ότι πρόκειται για

κάποια πριγκίπισσα της ελληνικής βασιλικής οικογένειας, που κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων (1912–1913) ασχολήθηκε με φιλανθρωπία, περιθάλποντας ασθενείς και πρόσφυγες.

Στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες βασικές αφηγηματολογικές έννοιες (πλοκή, αφηγητής, εστίαση, χαρακτήρας).
- Να μετατρέψουν ένα ιστορικό τεκμήριο σε αφηγηματικό έργο με συγκεκριμένα εργαλεία αφήγησης.
- Να καλλιεργήσουν την ικανότητα **δημιουργικής ιστορικής φαντασίας**.

Βήματα Δραστηριότητας

1. Παρουσίαση Τεκμηρίου

Η φωτογραφία της γυναίκας στη Μυτιλήνη (Βαλκανικοί Πόλεμοι). Συζήτηση: ποιος τη βλέπει; ποιοι είναι οι πιθανοί πρωταγωνιστές;

2. Αφηγηματολογικά Εργαλεία

Δίνεται στους/στις μαθητές/τριες ένας μικρός «οδηγός αφήγησης»:

- **Αφηγητής:** Ποιος μιλάει;
  - Παράδειγμα: α' πρόσωπο (η ίδια η γυναίκα), γ' πρόσωπο (ένας παντογνώστης αφηγητής), ή ο **φωτογράφος** που απαθανάτισε τη σκηνή.
- **Εστίαση (focalisation):** Από ποια οπτική βλέπουμε τα γεγονότα;
  - Εσωτερική (μέσα από τα μάτια ενός χαρακτήρα).
  - Εξωτερική (σαν κάμερα που καταγράφει).
- **Χρόνος:**
  - *Αφήγηση in medias res* (ξεκινάει στη μέση ενός γεγονότος).
  - *Αναδρομή* (flashback σε προηγούμενη στιγμή της γυναίκας).
  - *Πρόδρομη αφήγηση* (προφητεία για το μέλλον του τόπου).
- **Χαρακτήρες:**
  - **Κεντρικός:** η γυναίκα με την καλύπτρα.
  - **Δευτερεύοντες:** στρατιώτης, πρόσφυγας, παιδί, φωτογράφος.
- **Πλοκή:**
  - Εισαγωγή → Κλιμάκωση (σύγκρουση ή κρίση) → Λύση / κατάληξη.

3. Εργασία Μαθητών

Οι μαθητές καλούνται να γράψουν μια ιστορία (500–700 λέξεις) με βάση τις παρακάτω οδηγίες:

1. **Επιλογή αφηγητή:** ποιος θα διηγηθεί την ιστορία;
2. **Επιλογή εστίασης:** από ποια οπτική γωνία θα δούμε τα γεγονότα;
3. **Οργάνωση πλοκής:**
  - Στήνουν αρχή–μέση–τέλος.

- ο Εντάσσουν ένα γεγονός-κρίση (π.χ. μάχη, προσφυγιά, ασθένεια).

4. **Ανάπτυξη χαρακτήρων:** προσδίδουν φωνή, συναισθήματα, κίνητρα.

4. Παράδειγμα Prompt με αφηγηματολογικά στοιχεία

- *Αφηγητής:* ο φωτογράφος S. Houtzaίου.
- *Εστίαση:* εσωτερική (αφηγείται τι βλέπει και πώς νιώθει καθώς τραβάει τη φωτογραφία).
- *Αρχή:* «Κρατούσα τη μηχανή στα χέρια μου όταν το πλήθος άνοιξε δρόμο...»
- *Κλιμάκωση:* «Η γυναίκα έσκυψε πάνω από έναν τραυματία στρατιώτη· όλοι σωπάσαμε...»
- *Τέλος:* «Πολλά χρόνια μετά, η εικόνα της γυναίκας με την καλύπτρα με ακολουθεί ακόμη, σαν μνήμη του τόπου.»

5. Αξιολόγηση

- Χρήση αφηγηματολογικών εργαλείων (αφηγητής, εστίαση, χρόνος, πλοκή).
- Πρωτοτυπία στην ανάπτυξη χαρακτήρων.
- Συναισθηματική ένταση και σύνδεση με τον τόπο.

3^η Πρόταση αξιοποίησης στο scrapbook

1. Γυναίκα με την καλύπτρα: Η Πριγκίπισσα της Μυτιλήνης

- **Τίτλος:** Η Πριγκίπισσα της Μυτιλήνης – Φιλελεύθερη Φιλάνθρωπος στους Βαλκανικούς Πολέμους
- **Περιγραφή:** Φωτογραφία όπου μια γυναίκα με λευκή καλύπτρα, πιθανόν πριγκίπισσα, περιβάλλεται από πλήθος στη Μυτιλήνη την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων, ως σύμβολο γυναικείας ηγεμονίας και φιλανθρωπικής δράσης.
- **Δραστηριότητα:** Οι μαθητές/τριες μπορούν να εμπνευστούν από την εικόνα για να δημιουργήσουν:
  - ο Καλλιτεχνικό πορτρέτο ή ψηφιακό κολάζ που απεικονίζει τη σκηνή με σύγχρονα ή ιστορικά στοιχεία.
  - ο Ένα ψηφιακό λεύκωμα – αφιέρωμα για τη συμμετοχή των γυναικών στις πολεμικές και ανθρωπιστικές προσπάθειες του 1912–13.

2. Σύνθετο Σετ Τεχνημάτων και Πηγής

- **Τεκμήριο Β:** Πορτρέτο πριγκίπισσας ή φόρεμα εποχής αν υπάρχει, από άλλες συλλογές (π.χ. Costume albums ή Απεικονίσεις ενδυμασιών).
- **Τεκμήριο C:** Φυλλάδια, επιστολές ή ημερολόγια από την ίδια περίοδο που αποτυπώνουν γυναικεία φροντίδα και εμπλοκή σε ανθρωπιστικά δρώμενα.
- **Δραστηριότητα:** Συνδυασμός εικόνας και επιπλέον πηγών για δημιουργία πολυτροπικού έργου ή παρουσίασης αναδεικνύοντας τον ρόλο των γυναικών ως πρωταγωνίστριες κοινωνικών αλλαγών.

Ένταξη στην εκπαιδευτική δραστηριότητα

Πρόταση	Περιγραφή
«Οι γυναίκες του τόπου μου»: scrapbook θεματική	Μαθητές/τριες δημιουργούν δικό τους λεύκωμα με τίτλο, σύντομη αφήγηση, καλλιτεχνική αναπαράσταση και ιστορική αναφορά στο τεκμήριο.
Διαθεματική σύνδεση	Ιστορία: Βαλκανικοί Πόλεμοι και η συμβολή γυναικών. Γλώσσα/Λογοτεχνία: δημιουργική γραφή. Τέχνη: εικονογράφηση με ιστορικά στοιχεία. Κοινωνικές σπουδές: εμβάθυνση στον κοινωνικό ρόλο των γυναικών.
Καλλιτεχνική έκφραση	Ζωγραφική, ψηφιακό κολλάζ, αφηγήσεις, ποίηση, βίντεο σύντομης μορφής.

4^η Πρόταση αξιοποίησης

Η γυναίκα με την καλύπτρα αναδεικνύει τον **ρόλο της γυναίκας σε πολεμικά και κοινωνικά συμφραζόμενα** και ανοίγει δρόμο για παιδαγωγική και καλλιτεχνική αξιοποίηση.

Πώς μπορεί να αξιοποιηθεί:

1. Scrapbook Item «Η γυναίκα με την καλύπτρα»

- Περιγραφή: Σύμβολο προσφοράς, φροντίδας και κοινωνικής παρουσίας των γυναικών στον τόπο και την ιστορία.
- Ερώτημα για τους μαθητές/τριες: *Ποιες γυναίκες του δικού σας τόπου έχουν αφήσει ανάλογο αποτύπωμα;*

2. Συγκριτική δραστηριότητα

- Συγκριτική ανάγνωση της εικόνας με το [πορτρέτο της Μπουμπουλίνας](#) (Adam Friedel, 1830).
- Στόχος: να δουν οι μαθητές/τριες πώς αποτυπώνονται οι γυναίκες ως **ηρωίδες**, αλλά και ως **φιλάνθρωπες/προστάτιδες**.

3. Δημιουργικό έργο

- Γραπτό: σύντομη φανταστική αφήγηση ή ημερολογιακή καταγραφή από την οπτική της γυναίκας με την καλύπτρα.
- Καλλιτεχνικό: ζωγραφιά, κολάζ ή ψηφιακή σύνθεση που «μεταφέρει» τη σκηνή στη σημερινή εποχή (π.χ. γυναίκα-εθελόντρια σε προσφυγικό καταυλισμό).

4. Διαθεματική αξιοποίηση

- **Ιστορία:** ο ρόλος των γυναικών στους Βαλκανικούς Πολέμους.
- **Κοινωνιολογία:** η γυναικεία παρουσία σε περιόδους κρίσης.
- **Λογοτεχνία/Γλώσσα:** δημιουργική γραφή με έμπνευση από την εικόνα.

5^η Πρόταση αξιοποίησης: Scrapbook

1. Η γυναίκα με την καλύπτρα – Μυτιλήνη

- **Περιγραφή:** Φωτογραφία της περιόδου των Βαλκανικών Πολέμων όπου μια γυναίκα με λευκή καλύπτρα (πιθανότατα πριγκίπισσα ή εθελόντρια) περιβάλλεται από πλήθος στη Μυτιλήνη.
- **Τι αναδεικνύει:** Τον ρόλο των γυναικών σε περιόδους κρίσης, ανθρωπιστικής βοήθειας και κοινωνικής παρουσίας.
- **Δραστηριότητα:** Δημιουργία σύντομης αφήγησης/ημερολογίου από τη σκοπιά της γυναίκας. Σύγκριση με σύγχρονες μορφές γυναικείας κοινωνικής δράσης.

2. Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα ([πορτρέτο της Μπουμπουλίνας](#) από τον Adam Friedel)

- **Περιγραφή:** Εμβληματική ηρωίδα της Επανάστασης του 1821, απεικονισμένη σε χαρακτηριστικό που διαδόθηκε ευρέως στην Ευρώπη.
- **Τι αναδεικνύει:** Τη γυναικεία συμβολή στην ανεξαρτησία και τη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας.

- **Δραστηριότητα:** Δημιουργία αφίσας «Ηρωίδες του τόπου μου» με πρότυπο τη Μπουμπουλίνα. Συγγραφή επιστολής σαν να μιλούν οι μαθητές/τριες σε εκείνη.

3. Γυναίκα από τη Μακρυνίτσα (Otto Magnus von Stackelberg, 1828)

- **Περιγραφή:** Ενδυματολογική απεικόνιση γυναίκας της Θεσσαλίας.
- **Τι αναδεικνύει:** Την καθημερινή ζωή και τον πολιτισμό μέσω της γυναικείας φορεσιάς και παρουσίας.
- **Δραστηριότητα:** Συλλογή και φωτογράφιση τοπικών φορεσιών ή παραδοσιακών ενδυμάτων

από τον τόπο των μαθητών/τριών. Δημιουργία «ψηφιακού λευκώματος φορεσιών».

4. Λεύκωμα παιδιού από τη Σμύρνη (1914-1921)

- **Περιγραφή:** Προσωπικό λεύκωμα με σχέδια, αφιερώσεις και μνήμες παιδιού που έζησε στη Σμύρνη πριν τη καταστροφή της.
- **Δραστηριότητα:** Οι μαθητές/τριες φτιάχνουν το δικό τους «ψηφιακό λεύκωμα του τόπου μου», με οικογενειακές μνήμες (φωτογραφίες, ιστορίες, συνεντεύξεις).

5. Byroniana – Οι γυναίκες μούσες του Βύρωνα (19ος αι.)

- **Περιγραφή:** Αντικείμενα και χειρόγραφα από τη συλλογή Byroniana. Πολλά αποτυπώνουν τον ρόλο των γυναικών στη ζωή και την έμπνευση του ποιητή.
- **Τι αναδεικνύει:** Τη θέση της γυναίκας στη λογοτεχνική έμπνευση και στις καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις.
- **Δραστηριότητα:** Συγγραφή ποιήματος ή μικρού κειμένου όπου οι μαθητές επιλέγουν μια «μούσα» από τον δικό τους τόπο.

Η ενότητα «Γυναίκες» δίνει στους/στις μαθητές/τριες τη δυνατότητα:

- Να γνωρίσουν γυναικείες μορφές σε διαφορετικά επίπεδα (ηρωίδες, καθημερινές γυναίκες, φιλόανθρωπες, μούσες).
- Να συνδέσουν ιστορικά τεκμήρια με προσωπικές μνήμες και σύγχρονες εμπειρίες.
- Να παράγουν πρωτότυπα έργα (κειμενικά και καλλιτεχνικά) εμπνευσμένα από τις γυναίκες του τόπου τους.